

Halott könyvtár: a szövegekben elbeszél, porosodó történelmi (fél)múlt könyvtári reprezentációi

Az OSA kiállításáról
egy könyvtáros („rövidlátó”) szemüvegén keresztül

Véletlenül tévedtem a „Halott könyvtár” Arany János utcai, Goldberger Leó által épített, az Óbudai Textilgyárat kiszolgáló épületként működött, ma az OSA (Open Society Archivum) használatában álló épületben kiállított állománya felé, mivel ügyintéző utam a környékre rendelt. Ügyem viszonylag korai végeztével maradt még annyi időm, hogy megmerüljek a „Halott könyvtár kriptájában”, így stílszerűen feketében, olvasói minőségemben szállok szembe a „halállal” a *Metropol* napilap riportját illusztráló fotón¹, ahol olvasásba merülök. Ha már fotóm megosztott a széles nyilvánossággal, akkor ennek folyományaként a 3K hasábjain közzéteszem erősödő, már-már antagonisztikussá fejlődött ambivalenciájú gondolataimat, vagy – stílszerűen fogalmazva – nekrológomat a „Halott (lelkű) könyvtárról”.

A rendszerváltozás utáni magyar viszonyok alaposan átalakították a könyvtár fogalmának társadalmi-szakmai konstrukcióját, s a könyvtárról szóló, (részben) mediatiszt (szakmai) közbeszéd szintén újfajta nyilvános diskurzusban nyilvánul meg. Ennek a diskurzusnak az egyik, ha nem a legfontosabb alapja és hivatkozási pontja a („hagyományos értelemben” vett könyvtári) *nem-olvasás* empirikusan is mérhető változásainak ténye. E komplex háttérű jelenség tükrében születtek azok a – megjegyzem, sokszor az igazi okokat csak részben láttató – viták, amelyek a rendszerváltozás utáni könyvtárügy diszkurzív szakmai terét uralják. A könyvtár ontológiai alapját mindig is a könyv, a dokumentum, az információ jelentette, vagyis az olvasók olvasási, információkereső tevékenysége által élővé, használttá tett könyvtári állományok. Ha a könyvtár ontológiai alapját a könyv jelenti, akkor a könyvét az olvasás, amely azt „mozgásba hozza”. Ebben, azt hiszem, kiegyezhetünk, és nem csak a szakma képviselőivel. Ennek ellenére az olvasáskultúra átalakulásának egyik fő jelensége a könyvtárakra nézve, a kulturális piaci kínálat rendszerváltozás utáni növekedése ellenére is megnyilvánuló könyvtári kölcsönzések csökkenése. Le kell szögeznünk, hogy éppen az a paradox és abszurd helyzet állt elő jelenkori demokráciánkban, hogy a szinte „korlátlan” kulturális felhozatalból csak keveset tudtak, tudnak vásárolni az intézmények, és a globalizáció „fokozódásának”, felgyorsulásának következtében vélhetően egyre kevésbé lesznek majd képesek elégséges kínálatot reprezentálni könyvtáraink a közszolgáltatások, a könyvkiadás globális eredőjű pénzügyi kivézetése következtében. Ez a folya-

¹ <http://www.metropol.hu/kultura/cikk/852588>

mat, meggyőződésem szerint az európai uniós csatlakozásunkkal csak gyorsult, és mára odáig jutottunk a válság során, hogy az Európai Unió megmutatta igazi arcát: a politikai diktátumoknak a pénzügyi háttérű motiváltsága egy konföderáció fölötti pénzügyi uralom intézményesített hatalmát szolgálja, legalizálja. Ez a pénzügyi uralom vezet a közszolgáltatói szektor fenntartóinak eladósítás általi kivéreztetéséhez, amely egyre kevésbé tudja fenntartani szolgáltatásait, így a könyvtárügyet se.² A könyvtárügy „kínálati” válsága tehát alapvetően erre a globális problémára vezethető vissza, s ahol a kínálat, a fejlesztés visszaesik, elmarad, ott a könyvtári olvasáskultúrától se várjunk sokat. Ezt a hallatlanul fontos premisszát talán nem hangsúlyozzuk eléggé, amikor a hagyományos könyvtár válságáról, „haláláról” vizionálunk, és most ez egy kiállítás (félreérthető) kísérletében is „manifestálódott”.

A rendszerváltozás könyvtárakat érintő hatásainak „radikalitását”, de abszurditását is érezhetjük az olyanfajta kezdeményezésekben, mint például az egyik bevásárló központban (plázában) elhelyezett könyvespolcok, amelyekről bárki hazavihet könyvet, ha hoz egyet cserébe. A kezdeményezés – csakúgy, mint a „Veszíts el egy könyvet!” nevű akció – az „anyagmegmaradás” törvényszerűségein alapul, bár kétlem, hogy a dialektikus materializmus alaptétele, a mennyiségnek a minőségbe való átcsapása ez esetben megvalósulna. Mindenesetre kíváncsi lettem volna, hogy Marx *Német ideológia* című munkájából, amelyet többek között e bibliopláza válogató polcán találtam, okult-e a „plázák népe”. Minden jel arra mutat tehát, hogy a könyvtár kilépett a hagyományos tereiből, és a könyvtár szövegvalósága sokféle kísérletben próbál utat találni az olvasókhöz, többek között a cybertérben is, vagy legfőképpen ott. Ebbe a társadalmi–kulturális közegbe érkezett a „Halott könyvtár” „unortodox” ötlete és programja. Magyarországon ez a teljesen egyedülálló kezdeményezés „továbbfejleszti” a jellegzetesen posztmodern társadalmi–kulturális viszonyok között megvalósult könyvtári kísérletezést, amely a „nyilvánvaló könyvtár” (nyilvánvaló problémái) társadalmi jelenlétének antitéziseként, a *nem-olvasás* felől értelmezve a könyvtárat, leginkább empirikus tapasztalatokból kiindulva kívánta felhívni a figyelmet a könyvtár jelenkori problémáira, de talán feladataira, lehetőségeire is. Nem tisztem megítélni a kezdeményezés „helyességét”, avagy „helytelenségét”; így megpróbálok a könyvtár-filozófia értelmezési körében mozogva választ keresni a „jelenségre”. „Halott könyvtár” esetében, az abszurd kiindulási helyzetet tekintve, azonban nehéz a lényeges kritikai-értelmezési attitűd arányos és egyértelmű kifejtése, ha egyáltalán lehetséges itt értelmezésről beszélnünk. A „Halott könyvtár” tehát már első ránézésre is, legfeljebb csak jellegzetesen posztmodern narratívák szerint értelmezhető „esemény”, ami – némileg lefokozva a posztmodern filozófiai nyelv hermeneutikai mesterkélttségét – abban ragadható meg, hogy mindenki demokratikus és szakmai elkötelezettségének megfelelő pártállás, műveltség és világnézet szerint láthat bele teljesen ellentétes értelmezési horizontokat az installációba, ha azok egyáltalán értelmezésnek tekinthetők. Ehhez először is azt kellene tisztáznunk, hogy ez most egy könyvtári, múzeumi, netán „antikváriummi” metszet, avagy mindhárom értelmezés végigvihető. A kérdés itt kezd problémává csúcsosodni: lehet-e egyáltalán értelmet adni bármilyen könyvtári kísérletnek a *nem-olvasásból* kiindulva? De az is lehet, hogy itt már, ahogy a posztmodern

2 Erről bővebben: Balogh András: Könyvtárak a globalizáció korában 2.0. I. rész. = 3K, 2011. 11. sz. 3–24. p.; II. rész. = 3K, 2011. 12. sz. 3–21. p.

is vallja, maga az értelmezési folyamat a cél, nem a megértés, a bizonyosság maga? A kiállítás anyagának válogatási szempontjai és a könyvtári jelenvalóság között antagonisztikus értelmezési viszonyok állnak fenn. Tehát már az is a közelítés súlyos módszertani problémája, hogy van-e értelme a „Halott könyvtár” installációjának esetében beszélnünk az értelemadás lehetőségéről? Szubjektívizmusomat éppen az menti meg, és jogosítja fel („objektív”) ítéletre – mint bárki más szubjektivitását a témára reagálva –, hogy ez a kiállítás valójában „értelmezhetetlen” a posztmodern múzeumontológia és könyvtár-filozófia narratíváinak határmezsgyéin belül, éppúgy mint a könyvtárpolitika hagyományos artikulációi felől, hiszen a „Halott könyvtár” installáció a szocialista időszak mára már nem olvasott „szövegemlékeit” kívánja tartalmi súlyozással, nem teljes igénnyel reprezentálni, modellezni, ahogy a kiállítók céljainak meghatározásában olvashattuk. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy a „Halott könyvtár” múzeumnak „kevés” (túl „új” az anyaga), könyvtárnak „sok”, (túl „rég” az állománya). Egy korszak későbbiekben már nem olvasott könyveit bemutató gyűjtemény csak elvben képezhetne ontológiailag átmenetet a könyvtár és a múzeum között, de itt antagonisztikus ellentét feszül a modernitásnak a posztmodern értelmezési keretein belül történő, könyvek, (szövegek) általi bemutatási lehetőségeiben, valamint a nem-olvasás aktusainak egy sajátos időszakra értelmezett és modellezett állományából a jelenkorra vonatkoztatott kérdései között. Itt történelemfilozófiai és szakmai ellentmondásokról is beszélhetünk. A posztmodernnek a modern *részeként* értelmezett, avagy a posztmodernnek a modernnel szembeállított *folyományaként* artikulált történelemfilozófiai paradigmáinak egymáshoz feszülése az, amely nem hagyott nyugodni e gyűjtemény értelmezésének módszertani kérdéseiben. Mennyire a megszüntetés és mennyire a megőrzés hangsúlyozódik, amikor kezemből veszek egy ideológiailag vagy tartalmilag „elavult” könyvet? Egyáltalán, van-e dialektikus átmenet és értelmezési horizont a szocializmusból a globalizációba a könyvek, a könyvtár terén és ürügyén, vagy csak „halott (könyvtári) múlt”? Már hogyné volna átmenet! – mosolyodom el magamban: mindegyikből a rosszat egyesítettük és mentettük át! Az ideológiai függést felváltó pénzügyi függést egyesítettük a szegénységgel, és nem a mindenki által elérhető és kívánt (kulturális) szabadságot a (könyvtári) kínálatban és ergonómiában megvalósítható lehetőségeivel. (Tisztelet azon könyvtári kivételeknek, ahol a fejlesztések a gépesítésre, ergonómiára, valamint a gyűjteményezésre is fennállnak!)

A kritika módszertani kérdése a „Halott könyvtár” esetében nem válaszolható meg a kanti filozófiai világból származtatott posztmodern fenomenológia axiómáinak horizontján belül, hanem a kérdés immár a dekonstrukció irányába mutat azzal, hogy lehetséges-e egyáltalán értelmezés, elbeszélés, vagy egyszerűen minden fátum, vagyis maga az objektív történelmi valóság tudatunkon és akaratunkon kívüli történés? „Halott könyvtárban” az olvasáskultúrát építeni hasonlóan abszurd vállalkozás, mint egy koncentrációs táborban a táborok boldogságát elbeszélni (Kertész Imre). De lehet, hogy éppen a „sorsstalanság” ürügyén és áthallásain (átolvasásain) keresztül egy bizarr és abszurd filozófiai kísérlet és modell valósul meg ebben a kiállításban? Vagyis abból kiindulva, hogy lehet-e Auschwitz után verset írni, eljutni odáig, hogy lehet-e („pozitív tartalmú”) könyvtárat konstruálni? Ha filozófiai és esztétikai kérdésként fel lehet vetni a kultúra egyetemes problémáját, létezésének értelmét a modernitás totalitarizmusai után, akkor a könyvtár jelenkori értelméről való argumentáció is kicsúcsosodhat a könyvek „felszámolásának”, sorsának

dekonstrukciójában. (Én azért azt javaslom, ne az legyen a cél, hogy egyfajta „álomkommandósként” „Schindler” könyvlistáival a kezünkben döntsünk, mely könyvek érdemesek a megtartásra, vagy éppen a selejtezésre!) Ezzel – akarva-akaratlanul – rögtön a (könyvtári és átvitt értelmű) dekonstrukció, („leépítés”) szíve közepéhez értünk a „porosodás” és persze globalizációs költséghatékonyság ürügyén.

Halotról jót vagy semmit – tartja a mondás. De mint tudjuk, az eredeti szövegkörnyezetben *halotról igazat, vagy semmit* áll. Fontos ez a distinkció a könyvtár esetében is, nem csak az elhunytakat érintően. A könyvtár, történelmünk – használói sajátosságok felől szűkebben nézve – kultúr- és társadalomtörténetünk avagy a szövegantropológia mint posztmodern narratíva felől megközelítve a szövegek és olvasóik történelmének szerves része. Ez a hármasság: olvasó, könyvtár, könyv, s nem mellékesen a könyvtáros mint közvetítő, jelenti azt a közeget, amelyben, a társadalomtörténet és a történelmi emlékezet, az elveszített (könyvtári) múlt porosodó vagy leselejtezett könyvei által is „feltámadhat”, de leginkább dekonstruálódik a jelenre nézve az olvasáskultúra által – gondolhatták a kiállítás szervezői. A „Halott könyvtár” posztmodern filozófiai jelentése számomra, Gyáni Gábort szabadon értelmezve az, hogy az „objektív” könyvtári múlt is elveszíthető, tudatunkon kívülivé, szubjektív értelmezéssé torzítható a posztmodern horizontján tekintve. Az emlékeztörténeté torzult *nyilvánvaló könyvtár* társadalmi-értelmezési tere, „szövegkörnyezete”, hagyományos, múltbéli motivációi lettek halottak, nem maguk a könyvek! Mert valóban halott-e a könyvtár maga is azáltal, hogy vannak olyan könyvek, (és olyan könyvtári állományok), amelyeket ilyen-olyan oknál fogva nem olvastak 1989 óta, és 1945–1989 között jelentek meg? A megválasztott időintervallumok „súlyosbító tényezőként” nyomasztják nemcsak a könyvtártörténetet, de a teljes magyar történelmi (fél)múlt eddig még fel nem dolgozott történelmi hagyatékát, traumáit, éppen úgy, mint a Horthy-rendszert. 1945-tel kapcsolatban máig vitázunk arról, hogy felszabadítás vagy megszállás volt-e, de 1989 történései is egyre kevésbé egyértelműek a mindinkább távolodó időből visszatekintve. **Talán nem túlzás azt állítani, hogy történelmünk egyik legellentmondásosabb időszak a könyvtári, könyves kultúrájának nem reprezentatív bemutatása provokatív, indulatkeltő is lehet, minden eredetisége és „jó szándéka” ellenére, mert nem a szocializmus (kulturális) vívmányait (sic!) mutatja be a könyvtárak, a könyvkiadás területén, még ha lehetett is ilyen meggondolás, hanem óhatatlanul kivetíti – kiemelve a nem olvasott állományokat –, hogy az államszocializmus kultúrpolitikai-könyvtári egyenlege alapvetően regresszív, negatív, átmentésre méltatlan, jóléti aspektusok nélküli hatalmi konstrukció.** Mert tudniillik, ha a múlt dicsérete lett volna a cél, akkor egy „pozitív” tartalmú kiállítással mondjuk, azt lehetett volna reprezentálni, hogy 1945 és 1989 között hány jelentős világirodalmi művet fordítottak le és osztottak meg a magyar olvasókkal fordítók, kiadók, no és persze könyvtárak. De a kiállítást nem ez a „szövegalapú” múltértelmezés világítja be, hanem a negatív dialektika visszfénye, amely az olvasási aktusok negálása által a megszüntetve-megőrzésből akarva-akaratlanul a „megszüntetésre” helyezi a hangsúlyt. Ha nem ez lett volna a cél, akkor inkább olyan kiállítást tudtam volna elképzelni, hogy melyek voltak a szocializmus legolvasottabb szépirodalmi, ismeretterjesztő vagy szakkönyvei, amelyeket esetleg ma is olvasnak. Ez még akkor is pozitív távlatba helyezné a dolgot, ha ma már „tartalmilag” elavultnak minő-

síttetnek is belőlük jó párat. A *nem-olvasásból* kiindulni azonban véleményem szerint nem jó antré! Egy könyv el nem olvasásának ezernyi oka lehet, s e könyveknek pusztán statisztikai egyenlegük általi egymasmellé-rendelésükkel összerosódnak, összevegyülnek a nem-olvasás komplex problémái, eredői a jelenkorban kiadott művekre is. A „Halott könyvtár” kizárólagos állományszervezési szempontja a nem-olvasás! Ez az a közös negáció, amelybe minden kiállított könyv besorolható, s a diskurzus szabadsága is éppen e kategória általános elvontságára alapozható. De ez, lássuk be, mégiscsak egy kicsit feje tetejére állított értelmezési elv: a nem olvasott könyvektől eljutni az olvasáskultúra fontosságának hangsúlyozásáig, ha egyáltalán el akarunk odáig jutni. A kiállítás által sugallt, szövegben elbeszél, leporolt múlt nem értelmezési horizontok diszkurzív tengelyei mentén jegecesednek ki, hanem egyszerűen *nincs* olyan narratíva, amivel a múlt és a múltban létező könyvtár ontológiai státusa a mai korra átmenthet valami érvényes jelentést a nem olvasás aktusai által! Elveszett, (nem olvasott) jelentések vannak a jelenre vonatkoztatva! Az elveszett jelentést „jelentő” nem-olvasás pedig „jobb esetben” emlékeztetőtörténetté torzult (szubjektivitássá széteső) múltat, rosszabb esetben az elveszített múltat fejezheti csak ki. **Hiába keresem tehát a „Halott könyvtár” mai kornak szóló üzenetét a kiállítás filozófiai értelmezéshorizontjában, akár a szakma, akár az olvasó felől; csak egymást kizáró, egymást tagadó (könyvtári) múltértelmezések jelenkori antagonizmusait látom benne.** Nincs igazi dialektika, élő kapcsolat a múlttal, csak leszakadt, „befejezett”, halott (könyvtári) múlt van. Úgy tűnik tehát, hogy nincs dialektikus átmenet és mozzanat (tagadás tagadása) a halálból a feltámadás felé, csak tagadás! (Ha nem ez lenne az „üzenet”, akkor olyan könyvek kellett volna, amelyekről azt mondjuk, hogy 1945–1989 között jelentek meg, de még mindig olvassuk; akár sokadik kiadásban is őket, és szerintem éppen egy ilyen kiállítás lenne igazán érdekes, mert bemutatná, melyek az értékálló, az idő rostáján fennmaradók, ma is olvasott könyvek.) Ennek hiányában azonban egy feje tetejére állított könyvtár, múzeum, antikvárium ontológiai státusai, „funkciói” vegyülnek e könyveket illetően. S ami a legfontosabb: nincs „pozitív” történetiség abban az értelemben sem, hogy a végképp eltörölt, leselejtezett (könyvtári) múlt ilyen jellegű, negatív felhangú „felemlegetése” (felmelegítése?) paradox módon éppen az önelhárolódással erősít rá a posztmodern könyvtár legnagyobb paradigmaváltására (válságára?), az olvasáskultúra átalakulására. A „Halott könyvtár” továbbá ideológiai határokat is próbál szabni a nem olvasásnak azáltal, hogy éppen a szocializmus korának manapság már nem olvasott könyveivel operál, és ezzel lövi a legnagyobb öngólt, véleményem szerint! A múlt ideológiai falai közé szorítja a nem olvasott szövegvalóságot és az olvasáskultúra problematikáját, egyes „avított” tartalmakat érintő jelenségekből szeretne „pozitív” kritikát kicsihozni a jelenkori olvasási szokások értelmezésében. Valljuk be, ez felér a kör négyesítésével, hiszen egy „halott állományból” elvonatkoztatva hamisan, álságosan szólhat bármilyen, korunkat dicsérő üzenet. És itt üt vissza leginkább a negatív állományszervezési koncepció: ilyen „halott állománnyal” egészen biztos, hogy nem lehet az olvasáskultúra utóvédharcait megvívni. a legjobb esetben is a digitalizáció mint a távkutatathóság majdani fontosságára lehet felhívni a figyelmet.

Így a kiállítás, egy bizonyos horizontból értelmezve, mindenkit negatívan „hökenthet meg”. Akik hittek a kor (olvasási) eszméiben, azokat azért, mert „porosodik”, és most ezzel újfent szembesít is a könyvtár. Akik ellene voltak a „rendszer-

nek”, azokat gyakorlatilag ugyanezért, mert emlékezteti őket a totális diktatúra negatív kultúrpolitikai lenyomatára. Tartalmi, „esztétikai”, ideológiai elévülés mind-egyike kitapintható az állományt elnézve. A könyvtárosokat meg azért provokálhatja, mert az „üzenet”, ha létezik ilyen a mai filozófiailag dekonstruált múzeum-ontológia valóságában, arra erősít rá, azt extrapolálja a múlt nézőjén keresztül, hogy nem olvasnak, nem kölcsönöznek az olvasók, vagyis „porosodnak” a könyvek, és így mintegy megint a „témánál” vagyunk... Feltettük a régi, ámbár még nem porosodó lemezt! A porosodási teóriával mint könyvtár-politikai „bon mot-val”, ki lehet kergetni a magyar könyvtárost a pultja mögül, mert – éppúgy mint a kiállítás – nem az előrevivő történelmi, szakmai részizgagságok, vívmányok dialektikus mozzanatait erősíti, hanem a nem-olvasás aktusaira épít. Ennek veszélye, hogy ebben az értelmezésben összerosódhatnak jelenkori problémák a régiekkel, azok számára különösen is, akik ebben a kiállításban is csak muníciót gyűjtenek a selejtezés erőltetésére. Erről nekem megvolt annak idején a véleményem³, és porosodási ügyekben averzióim, antipátiáim, azóta, ha valaki is figyelni megnyilvánulásaimat a 3K-ban, csak „fokozódtak”, kitágultak. Expressis verbis azt gondolom, hogy a „Halott könyvtárral” a nem-olvasás, egészen pontosan a porosodás „modellezése”, és általános érvényűvé tétele, jelenkorra vonatkozó értelmezési kísérlete zajlott le.

Egy esetben tudom ezt az ítéletemet „enyhíteni” és pozitív tartalommal felruházni, ha ezt a kiállítást mégis úgy értelmezem, hogy *e könyvtár egyfajta múzeum*, amely ideális adalék és forrás a korszakot a kor szövegvalóságán keresztül, társadalomtudományi módszerekkel, (nyelvészeti-statisztikai és „tartalomelemző”) feldolgozó kutatómunka számára. Éppen ezért sem értek egyet azokkal, akik ennek a kiállításnak az ürügyén is olyan hangokat hallatnak, hogy éppen ez az installáció is bizonyíték arra, hogy mennyi ballasztot hordoznak könyvtáraink, és emlékeztetnek a selejtezés, az állományok korszerűsítésének sajátos módjára! Mi, könyvtárosok tudjuk, hogy minél nagyobb és mélyebb gyűjtőkörű és állományú egy könyvtár, annál inkább indokolt archiválási céllal egy-egy példányt megőrizni a porosodókból is. Más vonatkozásokban azonban sokakkal együtt nem vagyok teljesen biztos abban, hogy éppen az ELTE könyvtárának használói köre reprezentálja a legadekvátabban a nem-olvasás bizonyos könyveket érintő jellegzetességeit, míg más könyvek esetében elfogadom a reprezentativitást. Nemcsak a könyvtár állományát kell tehát statisztikailag vizsgálnunk a kérdésnél, de a használók körét is! A jó szándékú és nem melleleg a színvonalat megtestesítő szakmai kezdek stigmáit felmutató állományszervezés installációja tehát a használók szociológiai és a könyvek tartalmi reprezentációinak összevetésében sok esetben okozhattak olyan „koherenciazavart”, amely nem egyszerűen a reprezentativitást nem meríti ki, de eleve torzíthatta az eredményt. Mert ha jó pár itt kiállított könyvet például a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár állományában vizsgálnánk, egészen biztos, hogy kikerülnének a porosodási „deficiteljárás” alól! Vélhetően tehát az ELTE „régtekönyvtári”, (egyetemi, illetve tudományos) jellege is belejátszhatott abba, hogy számomra és nyilván mások számára is, néha „meghökkenítő” szerzők és címek is felkerültek a porosodók „szégyenpolcára”. A selejtezési áthallások mindenesetre

3 <http://ki.oszk.hu/kf/2010/10/a-konyvtari-reform-kritikaja-a-reformkritika-modszere-dialektikus-ertelmezeskritika-a-porosodo-konyvek-problemajahoz/>

„Halott könyvtár” esetében (is) elvetendő, (nem úgy a digitalizáció fontossága!), hiszen ez ma már nem ballaszt, hanem „múzeumi”, archiválásra, kutatásra méltó anyag! A kiállítás tehát szintén jó ürügy arra, hogy beszéljünk a digitalizálásról, csakhogy van itt egy kis (szerzői jogi) probléma. Ezek a könyvek, zömében, mivel inkább a félmúlt részei, még nem digitalizálhatók, hiszen hetven év nagy idő! Amit a Horthy-korszak műveivel már esetleg meg lehet tenni, azt a Rákosi- és a Kádár-korban megjelent „ideológiai” és más természetű kortárs szövegeivel még csak sokára. Így marad a jó öreg porosodó könyvek szövegének öröme.

A „Halott könyvtárból” az élő könyvtárba indulva egyrészt sajnálom, hogy nem maradt időm meghallgatni az ajánló videofelvételeket, mert így a verbális értelmezési horizont segíthetett volna a megértésben. Másrészt azt gondoltam – és ezzel a véleményemmel, mint az utólagos, főként a KATALIST-en lebonyolított levélváltások tükrözik, nem vagyok egyedül –, hogy a halott könyvek „viszonyítási alapja” rendesen függ a könyvtár használatától, küldetésétől, típusától, funkcióitól, gyűjtőkörétől, de a könyvtár általános fejlettségétől is. Az ötlet médiavisszhangja, azaz füstje nagyobb és többnyire korrekt, sőt „pozitív” volt, mint a kiállítás lángja. És bennem máris megfogalmazódott a következő „könyvtári szeánsz” ötlete: „Foglald el a könyvtárakat!” – a „Foglald el a Wall Streetet!”, vagyis az OWS-mozgalom törekvéseit átértelmezve.

Balogh András